

Subject Area
Guidance and Psychological
Counseling

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 106
PP: 4465-4474

Arrival
14 September 2022

Published
31 December 2022
Article ID Number
65046

Article Serial Number
02

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/ssj.65046>

How to Cite This Article
Mert, E. (2022). "Okul
Müdürlerinin Psikolojik
Danışmanlık ve Rehberlik
Hizmetlerine Yönelik
Algılarının İncelenmesi"
International Social
Sciences Studies Journal, (e-
ISSN:2587-1587) Vol:8,
Issue:106; pp:4465-4474

Social Sciences Studies
Journal is licensed under a
Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

Okul Müdürlerinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Algılarının İncelenmesi

The Examination of the School Principals' Perceptions Regarding the Psychological Counseling and Guidance Services

Erkan Mert¹

¹ Okul Müdürü., MEB, Kocaeli, Türkiye

ÖZET

Bu araştırmada ilköğretim ve ortaöğretim okul müdürlerinin okullarındaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma betimsel bir çalışma olup derleme niteliğindedir. Araştırmada geçmişten günümüze kadar okul PDR hizmetlerinin gelişimi ve hakkında yayımlanmış olan yönetmeliklere yer verilmiş, bu süreç içerisinde okul yönetiminin gelişen ve değişen PDR hizmetlerine karşı olan tutum ve algılamaları ele alınmıştır. Araştırmada okul müdürlerinin PDR hizmetleri ve rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara karşı bakış açılarının olumlu olduğu kadar olumsuz olduğu da görülmektedir. Bu konudaki temel sorunların PDR servisinin paydaşlar tarafından ilgili bireylere yeterince tanıtılmamasından ve PDR yönetmeliklerindeki unvan, özlük hakları ve görev sınırlarının sık sık değişmesinden kaynaklandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Müdür, Okul, PDR

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the views of primary and secondary school principals on psychological counseling and guidance services in their schools. The research is a descriptive study and is a compilation. In the research, the regulations published about the development of school counseling services and the development of school counseling services from the past to the present are included, and the attitudes and perceptions of the school administration towards the developing and changing counseling services are discussed. In the research, it is seen that the school principals' perspectives towards counseling services and guidance teachers / psychological counselors are as negative as they are positive. It is seen that the main problems in this matter arise from the fact that the PCG service is not adequately introduced to the relevant individuals by the stakeholders and that the title, employment rights and the limits of duty in the PCG regulations change frequently.

Keywords: Perception, Principal, School, PCG

1. GİRİŞ

20.yüzyılda mesleki yeterliliği belirleyip uygun meslek ya da mesleklere yönlendiren psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri (PDR) (Kepçeoğlu, 1994) günümüzde eğitim, sağlık, askeri alanlar, sosyal hizmet kuruluşları ve endüstri gibi birçok alanda etkinliğini sürdürmektedir (Seçer vd., 2014). PDR hizmetleri, kendini tanıma, problem çözebilme, doğru karar verebilme, yeteneklerini maksimum düzeye getirme (Kepçeoğlu, 1994), istek ve ihtiyaçları ile toplumun beklentilerini uzlaştırabilme (Kuzgun, 1988) ve günümüz dünyasının gerektirdiği mutlu ve üretken insan modeline ulaşmak için uzman kişilerin yaptığı profesyonel yardımları kapsayan bir süreçtir (Erkan, 2003). Bu süreç, eğitim alanında büyük bir oluşumu gerektirir. Örgün eğitimin yer aldığı okulların nitelikli, beden ve ruhen sağlıklı, yaratıcı, üretken ve olumlu içgörü geliştirmiş bireyler yetiştirmeleri temel yükümlülükleri arasındadır (Işıkgöz, 2017). Bundan ötürü okullarda eğitim-öğretim sürecinin etkin olarak devam edebilmesi için öğrencilerin ruh sağlığının korunması çok önemlidir. Bu bakımdan her kademedeki okul türünde rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisine gereksinim bulunmaktadır. Bu nedenle günümüzdeki çağdaş eğitim anlayışı içerisinde okullarda uygulanmakta olan eğitim sürecine, öğrenci kişilik hizmetleri de dahil edilmiştir. "Öğrenci kişilik hizmetleri", öğretim ve yönetim hizmetlerinden ayrı olarak öğrencilerin bireysel sınırlarının en üst düzeyine ulaşacak ölçüde gelişmesini sağlayacak ortamları oluşturmayı hedeflemektedir (Özabacı vd., 2008). Bu bakımdan, eğitim ve öğretim süreci, çağdaş eğitim rehberlik hizmetlerinden ayrı düşünülemez (Sürücü ve Yavuz, 2013) ve ancak okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin etkin oluşu okul idaresi ve öğretmenlerin katılımıyla sağlanabilir. Bu iki faktörün psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisine bakış açıları bu servisin nitelik ve nicelik olarak etkin çalışmasını etkilemektedir (Meşeci, Özcan ve Bozdemir, 2007).

PDR, tüm yaşlardaki kişilerin kendilerini tanımaları, kabullenmeleri, gelişme sürecindeki yeterliliği ve yaşam için gerekli donanımları elde etmek için uzmanlar tarafından yapılan psikolojik desteklerdir. Bir tanımda PDR'den şu şekilde bahsedilmektedir:

“psikolojik danışma, oryantasyon, öğrenciyi tanıma, bilgi toplama ve yayma, yönlendirme ve yerleştirme ve izleme olarak doğrudan hizmetler ayrıca kapsamlı gelişimsel rehberlik programının hazırlanması, konsültasyon, aile ve çevre ile ilişkiler ve araştırma değerlendirme olarak dolaylı hizmetler şeklinde sınıflandırılmaktadır” (Yeşilyaprak, 2013).

Başka bir tanımda da bireyin sosyal çevresindeki gelişmeleri ve olanakları görmesi ve takip etmesi, gizli yeteneklerini açığa çıkarması, problemleri ile başa çıkabilmesi ve kendini gerçekleştirmesi için alanında donanımlı uzmanlar tarafından bireye sunulan yardım hizmeti olarak tanımlanmaktadır (Bakırcıoğlu, 2003).

PDR, Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde

“rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amaçlarından madde 4 – (1)'de “Türk Millî Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; kendini tanıyan, kendine sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini desteklemeyi amaçlar.” ifadesi yer almıştır.

Türkiye’de rehberlik hizmetleri yaklaşık olarak 60-65 yıllık bir geçmişe sahiptir ve bu süreç içerisinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde sık sık değişikliklere gidilerek yapılan bu değişiklikler sözkonusu alanda temel sorunların oluşmasına yol açmıştır (Tagay ve Çakar, 2017).

Aynı yönetmeliğin 7. bölümünde rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile ilgili olarak

“Madde 15 – (1) Resmî ve özel, örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulur.

(2) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için rehberlik ve psikolojik danışma servisinin;

- a) Öğrenci, veli, öğretmen ve diğer personelin kolaylıkla ulaşabileceği konumda olması,
- b) Uygun fiziki koşullara sahip olması,
- c) Bilişim, iletişim araçları, gerekli büro malzemeleri, bireysel çalışmalar ve grup çalışmaları için gerekli araç ve gereçler ile donatılmış olması,
- ç) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri dışında başka bir amaç için kullanılmaması, gerekir (Resmi Gazete, 2020)”

ibareleri bulunmaktadır. Her iki madde göz önüne alındığında okullarda rehberlik servisinin kurulmasının bir elzem olduğu görülmektedir ve aynı zamanda kurulan servis için belirli bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere rehberlik servisinin işlerliğini tam olarak yerine getirebilmesi için donanımlı olması gerektiğinden ve öneminden bahsedilmektedir. Ancak zaman zaman PDR servisi hizmetlerinin yürütülmesinde aksaklıklar doğabilmektedir ve bu aksaklıklar okul müdürlerinin PDR servisini algılama biçimleriyle de ilintili olabilmektedir.

Bu doğrultuda araştırmanın amacı okul müdürlerinin PDR servisi hakkındaki algılamalarını ele almak ve süreç içerisindeki değişim seyrini incelemektir. Sözkonusu araştırmada önce PDR tanımına değinilecek, tarihçesine ve değişen PDR yönetmeliklerine yer verilecek ve okul müdürlerinin PDR servisini algılamaları alan yazında ışığında tartışılacaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Servisi

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tabiri ele alındığında “Rehberlik” kelimesinin kökeni İngilizce olup “guidance” kelimesini karşılıdığı görülür. Kelimenin eş anlamlısı “kılavuzluk” kelimesidir. Ancak rehberlik, kılavuzluktan farklı bir kavramdır. Rehberlik kavramında bir durum, iş ya da eylem diğerleri için yapılmaz aksine bireyleri tanımak ve onu kendisine tanıtmak, büyümesine, gelişmesine, olgunlaşmasına sistematik olarak yardım etmek anlamlarını içermektedir (Altıntaş, 2009). Genellikle ‘psikolojik danışma’ ve ‘rehberlik hizmetleri’ kavramları bir arada anılır. Ancak psikolojik danışma rehberliğin merkezidir ve onunla ayrılmaz bir bütündür. Rehberlik de psikolojik danışmayı kapsayan geniş bir kavram olarak psikolojik danışmayla birbirlerinin tamamlayan kavramlardır (Altıntaş, 2009).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti, bireylerin sorunlarına etkili çözümler bulmaya çalışarak onlara destek olmayı hedefleyen ve okullarda kurulmuş olan bir birimdir. Çözülmemeyen herhangi bir durum için bir kişiden destek almak insanlığın tarihi kadar kadimdir. Çünkü insanlar doğası gereği çözemediği bir durumla karşılaşınca diğer bir kişiden yardım ister ve bu olgu insanlığın varoluşu kadar eskidir (Karataş ve Polat, 2013). Psikolojik danışma ve rehberlik toplum hayatıyla iç içedir. Çünkü PDR bireylerin dertlerini anlatacak, sorunları ile ilgili yeni çözüm önerileri alacak ve farklı bakış açıları geliştirebilmelerine destek olacak bir birim olarak yerini korumaktadır. Ancak bu birimde bireylerin düşünce ve davranışlarına yön verilmez aksine bu konuda farkındalık sağlamaya katkıda bulunarak onların mevcut seçenekler arasından kendisine uygun olanı seçmesi sağlanır (Yalçın, Yılmaz ve Karakaya, 2017). Bu birimde görevli olan kişi ise rehber öğretmen / psikolojik danışmandır. Bu görevin tanımına aşağıda kısaca değinilmiştir.

“Okullarda yapılan öğretim faaliyetlerinin yanı sıra öğrencilerin potansiyel gelişim düzeyine uygun olan durumları sağlamak, oluşabilecek zorlukları yenmek ve bu konuda gerekli tedbirleri almaya yönelik bir takım etkili hizmetlerin verilmesinden büyük oranda yükümlülüğü olan ve okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevlendirilmiş kişiler rehber öğretmen / psikolojik danışman olarak adlandırılmaktadır” (Karataş ve Polat, 2013).

Genel olarak psikolojik danışmanın amacı bireylerin farklı durumlara uyumunu engelleyen savunma mekanizmalarını gidermelerine; sözkonusu bu mekanizmaları içsel doğalarına uyumlu, sorun çözme kapasitelerini geliştiren, yaşam süreçlerindeki gelişim görevlerini yapmalarına aracı olan tutum ve davranışlar geliştirmelerine destek olmaktır (Arşit, 2019). Kısaca özetlenirse PDR'nin amacı; bireyin, kendini tanıması ve gizli güçlerini fark ederek, bireyin toplum ile uyumuna katkı sağlamaktır (Bakırcıoğlu, 2003).

2.2. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Rehberlik alanında yapılan ilk çalışmalar ile üst düzeyde bir kuram oluşturacak kavram ve ilkeler Amerika Birleşik Devletleri'ne aittir. Bu ülkeyi daha sonra Avrupa devletleri izlemiştir. Türkiye ile İspanya (1918), Norveç ve Belçika (1947) gibi ülkeler PDR hizmetlerini daha önce vermeye başlamıştır (Pişkin, 2006). Ülkemizde 1938'de okul müfredat programlarında yer alan bu kavram, 1950'li yıllardan sonra daha açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. 1970 yılından sonra PDR hizmetleri alanında “uzman” kişiler tarafından yapılan farklı bir yardım ve ihtisas faaliyeti şeklinde okul eğitim programlarında yer almıştır (Tatlılıoğlu ve Uysal, 2013).

Ülkemizde 1920–1950 yılları arası dönemde hazırlanan okul müfredat programlarında zaman zaman rehberlik anlayışının izlerini görmek mümkün olsa da PDR hizmetlerinin Türk Milli Eğitim Sistemi'ne bilinçli olarak girmesi 1950'li yıllardan sonra olmuştur. Bu tarihten sonra Türk eğitim sisteminde yerini almaya başlamış olan PDR hizmetlerinin, devamında kalkınma planlarında önemi ve gereğine vurgular yapılmıştır (Poyraz, 2006). PDR hizmetlerinin eğitim kurumlarında yer alması gereği, Türk Milli Eğitim Şuralarında da üzerinde durulan ve çeşitli kararların alındığı bir konu olmuştur (Akay vd., 2019).

Bu şur'ada alınmış olan kararların yanı sıra MEB'in yayınlamış olduğu ve Okul PDR servisinde görev yapanların görev sınırlarına ilişkin yönetmeliklerin de PDR hizmetlerinin gelişiminde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Genel olarak PDR hizmetlerine ilişkin yönetmelikler ele alındığında bazı yıllarda yönetmeliklerin değiştiği görülmektedir. Öyle ki, 1985 yılında Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2001 yılında MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ve 2017' de MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği çıkarılmıştır. Sözkonusu yönetmelikler incelendiğinde rehber öğretmen / psikolojik danışmanların unvan ve görev tanımlamalarında farklılaşmalar ya da benzerlikler olmuştur. 1985'te yayımlanmış olan yönetmelikte (4. madde) rehberlik servisi “Okul Rehberlik Bürosu” diye anılmış ve bu büroda görevleri olan bireylere “rehber öğretmen” adı verilmiştir. Ancak yönetmelikte hangi alandan olması gerektiğine değinilmemiştir. Aynı yönetmeliğin 32. maddesinin e bendinde ise rehber öğretmenin sınıf rehber öğretmenleriyle işbirliği içerisinde sorunlu ve rehberlik gereksinimi olan öğrencileri saptayarak onların kişisel ve ailesel sorunları gerekli çalışmaların yapılacağı belirtilir. Bu görevlendirme ile yönetmeliğin var olduğu yıllarda PDR hizmetlerinin “kriz odaklı” bir çözüm anlayışına haiz olduğu görülmektedir. İlgili yönetmeliğin “s” bendinde ise bir rehber öğretmen / psikolojik danışmanın yaptığı yıllık plana uygun bir şekilde günlük işlerini planlaması ve okul müdürünün onayına sunması ele alınmıştır. Bu durum okul müdürlerinin PDR hizmetlerinin yürütmesinden birinci derece sorumlu bireyler olması gerçeğinden yola çıkarak PDR hizmetinin okul müdürlerinin algılayış biçimi ve anlayışı ile kısıtlı kalması sonucunu doğurmaktadır (Doğan, 1991). Sözkonusu yönetmeliğin 37. maddesinde ise rehber öğretmen / psikolojik danışmanların görev sınırları belirlenerek netleştirilmiş ve kendilerinin yönetim işleri, disiplin kurulları, nöbet hizmetleri ve sınavlar gibi kalemlerde görevlendirilmeyeceği açıklanmıştır. Okulda verilen PDR hizmetleri nicelik ve randıman bakımından olumlu bir madde olmasına karşılık yönetmeliğin 32. maddesindeki “r” bendinde yer alan rehber öğretmen / psikolojik danışmanların disiplin kurulu toplantılarına danışan durumunda katılacağı ve kurulda

fikrini beyan edebileceği ifadesi çelişki yaratmaktadır. Çünkü bir taraftan yönetmelikte görev alınacağı belirtilmişken diğer yandan “istişari” nitelikte disiplin kurulunda yer alabileceği belirtilmiştir.

PDR servisi hakkındaki diğer bir yönetmelik de 2001 yılında yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte Rehberlik Hizmetlerinin ibaresinin yanı sıra “Psikolojik Danışma” da eklenmiş ve isim olarak “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” kabul edilmiştir. Daha sonra 10 Kasım 2017 tarihinde yayımlanan MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (MEB RHY) isminden “Psikolojik Danışma” ifadesi kaldırılmıştır.

“Yönetmeliğin adından başlanarak yönetmelikte geçen tüm "Rehberlik ve Psikolojik Danışma" ibarelerinden "Psikolojik Danışma" kavramı çıkarılmıştır. Psikolojik danışmanlara “Rehberlik Öğretmeni” unvanı verilmiştir. Tanımlar bölümünde verilen ve diğer mesleklerin işleyişinden sorumlu olan kişilerin hangi alandan mezun olacağı belirtilirken “Rehberlik Öğretmeni”nin mezun olacağı alan belirtilmemiştir. Bu tutum, yasal açıdan alan dışı alımları destekler nitelikte bir eksikliklerdir. PDR servisi, MEB RHY'nin (2017) 3. maddesinin “o” bendinde “Rehberlik Servisi” olarak tanımlanmıştır. PDRHY’de (2001) gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilen tercih danışmanlığı, evde ve hastanede rehberlik hizmetleri, danışmanlık tedbiri ve belleticilik görevleri MEB RHY’de (2017) zorunlu tutulmuştur. Ayrıca psikolojik danışmanların nöbet görevi yapacağı ve istek dahilinde merkezi sınavlarda görev alabileceği belirtilmiştir. Psikolojik danışmanlara MEB RHY’de yerine getirilmesi gereken 38 tane görev tanımlanmış, bunlara ek olarak okul müdürünün rehberlik hizmetleri ile ilgili vereceği görevleri yapabileceği belirtilmiştir” (Akay vd., 2019).

Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği’ndeki en son değişiklikler ise 14 Ağustos 2020’de Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte “rehberlik öğretmeni” ünvanı kaldırılarak yerine güncel olan ve halen yürürlükteki “rehber öğretmen / psikolojik danışman” ünvanı getirilmiştir. Bu tanıma sözkonusu yönetmeliğin birinci bölümün “o” bendinde yer verilmiştir:

“o) Rehber öğretmen / psikolojik danışman: Eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan, okul rehberlik ve psikolojik danışma programının uygulanması ve koordinasyonunun sağlanmasında program sorumlusu olarak görev alan, rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan personeli; psikolojik danışman ise üniversitelerin eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile psikolojik danışma ve rehberlik veya bu alana denk kabul edilen programlardan en az lisans düzeyinde eğitim almış personeli ifade eder.”

Bu maddeden anlaşılacağı üzere ünvan tanımında daha esnek ve gerçekçi bir tutum benimsenmiş ve PDR alanı dışından göreve atanana “rehber öğretmen” ünvanı verilerek PDR anabilim dalından mezun olanların hakları korunmuştur. Olumlu bir gelişme olarak bu durumun anlam karmaşasını da giderdiği düşünülmektedir.

Okul müdürlerinin rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara bakış açısında olumsuzluklara neden olabilecek diğer bir durum da nöbet tutma görevidir. Nöbet tutma, hem okul müdürünün hem de diğer öğretmen, öğrenci ve velilerin PDR servisine bakış açılarının değişmesine neden olmakta ve PDR servisinin amacıyla çalışmaktadır. Bu konuda yapılan değişiklik ilgili yönetmeliğin diğer görevler bölümünde ve madde 22’de ele alınmıştır.

“Diğer görevler

MADDE 22 – (1) Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkezî sınavlarda görev alabilir ve istemesi hâlinde belleticilik görevi yapabilir. Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemez.”

Bu maddeye göre, rehber öğretmen / psikolojik danışmanlar artık nöbet tutma görevine son vermişlerdir. Onların yararına olan bu durum, PDR servisinin amacının ve işlevinin okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler ve veliler tarafından da farklı algılanmasını önleyecektir. Öyle ki PDR servisi sorgulama, Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin sık sık değişmesi ve değişen maddelerin birbiri ile çelişmesi rehber öğretmen / psikolojik danışmanların görev sınırlarının netliğini sekteye uğratmakta bu durum ise okul müdürlerinin zaman zaman bakış açılarının değişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle sözkonusu yönetmelik değişiklikleri ve yapılan bu değişiklikler arasında rehber öğretmen / psikolojik danışmanların görev sınırlarının sık sık değişmesi ve onlara görev alanlarını olumsuz etkileyen yeni görevlerin verilmesi okul müdürlerinin olumsuz bakış açılarının oluşmasında en büyük etken olduğu söylenebilir.

2.3. Okul Müdürlerinin PDR Hizmetlerine Bakış Açıları

PDR alanındaki hizmetler, okulun temel işlevlerinden olup bu konuda okul müdürü PDR çalışmalarının aktif olarak yürütülmesinden ve başarılmasından da sorumlu kişidir. Bu nedenle okul müdürleri, öncelikli olarak PDR hizmetlerinin gerekliliğine inanarak okulda yapılan faaliyetlerle entegre olmasına çalışmalıdır (Kuzgun, 2000). Müdürler, PDR hizmetinin okul ortamındaki en büyük destekçisi kabul edilirler. Okul müdürleri tarafından verilen bu destek, PDR hizmetlerinin içinde barındırdığı bilgi ve becerileri en etkin şekilde kullanılabilmesini sağlar

(Doğan, 2001). PDR ile ilgili hizmetler, okuldaki asli görevler arasında yer aldığından okul müdürlerinin sözkonusu hizmetlerin yerine getirilmesinden sorumlu tutulması beklendiği bir olgudur. Ancak okulda iş bölümünü belirleyen okul müdürleri ve öğrencilerle direkt iletişimde olan öğretmenlerin PDR'den farklı beklentilerde içinde olması ve algılarındaki olumsuzluklar PDR hizmetlerinin verimli işleyişinde problemler oluşturmaktadır (Özaydın, Şahin ve Siyez, 2019). Özellikle rehber öğretmen / psikolojik danışmanlar, okul müdürleri ve okul idaresinin ortak bir payda altında toplanmaması, algılama ve beklenti farklılıkları büyük bir sorun kaynağı olmaktadır. Okul müdürü ve idaresinin PDR servisi hakkında çağdaş bir tavrının olması, işbirliğinde bulunmaları, olumlu algı ve tutum içerisinde olmaları önemli bir durumdur (Ceyhan, 2000; Kurnaz ve Bozkurt, 2022). Kepçeoğlu (1976)'nın yaptığı bir çalışmada okul idaresinin gerekli olan işbirliğine olumsuz baktıkları bildirilmiştir. Tuzgöl-Dost ve Keklik (2012) de araştırmalarında yöneticilerin PDR'ye karşı önyargılı olma, yetersiz bilgi ve işbirliksiz tutum içinde olmalarının en fazla belirtilen problemler arasında olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Erdur-Baker ve Çetinkaya (2007) araştırmalarında rehber öğretmen / psikolojik danışmanların en çok şikayet ettikleri sorunlardan birinin okul müdürünün önyargılarının olduğunu saptamışlardır. Owen, Owen ve Ballestro (2009), okul psikolojik danışmanlarının rolü ve işlevlerinin özellikle okul müdürleri tarafından algılanma biçiminin ve psikolojik danışma ve rehberlik işlevlerinin okul için ne kadar önemli görüldüğünün büyük önem taşıdığını bildirmektedir. Yapılan bir çalışmada okul müdürlerinin rehberlik hizmetlerine olan olumsuz bakış açılarının yanı sıra rehberlikle ilgili bilgi yetersizliğine değinilmiş ayrıca okul müdürlerinin rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara görevleri dışında farklı işler yüklemeleri ve onlara destek olmamalarına dikkat çekilmiştir (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006). Bu konuda yapılmış bir çalışma da psikolojik danışmanların okul müdürleri ve öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bilgi eksikliğine ve anlayışsızlığa sahip olduklarına değinmiştir (Özabacı, Sakarya ve Doğan, 2008). Okullarda rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara genellikle danışmanlık dışı görevler ve destek görevleri verilmektedir (örneğin, büro görevleri veya onları danışmanlık için harcanabilecek zamandan uzaklaştıran idari görevler). Bu durum onlarda rol karmaşası ve belirsizliğe yol açmaktadır (Chandler vd., 2018). Bir çalışmada, okul psikolojik danışmanlarında daha yüksek tükenmişlik düzeylerinin görüldüğü ve bunun da danışmanlık dışı görevlere sahip olma, büyük dava yükleri alma, yeterli yıllık ilerleme statüsünü karşılamayan okullarda çalışma, denetim eksikliği yaşama, daha fazla duygu odaklı olma ile ilişkili olduğu bildirilmiştir. Buna karşılık, sözkonusu danışmanlar süpervizyon aldıklarında, daha yüksek görev odaklı stresle başa çıkma stratejilerine sahip olduklarında, daha yüksek ego olgunluğu seviyelerinde puan aldıklarında, okullarında daha fazla mesleki destek bildirdiklerinde, daha iyi okullarda çalıştıklarında okul danışmanları arasındaki tükenmişlik duyguları hafiflemiştir (Kim Lambie, 2018). Bir çalışmada ise algılanan özerklik desteğinin duygusal tükenme ve işten ayrılma ile ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. 164 Avustralyalı ortaokul öğretmeninden oluşan bir örneklemeden elde edilen bulgular, algılanan özerklik desteğinin uyarlabilirlik ile pozitif, tükenme ve ayrılma ile negatif olarak ilişkili olduğunu göstermiştir (Collie, Granziera ve Martin, 2018). Yapılan nitel bir çalışmada, devlet ilkokullarında, ortaokullarında veya liselerde çalışan 26 müdürün okul psikolojik danışmanı rolüne ilişkin kavramları değerlendirmek için yapılandırılmış bir teori metodolojisi kullanılmıştır. Çalışma, okul müdürlerinin okul psikolojik danışmanı rolünü nasıl kavramsallaştırdıklarına dair daha derin bir inceleme oluşturmak için tasarlanmıştır. Araştırmada dört ayırt edici rol durumu bulunmuştur. Değer verilen birincil iş faaliyetleri, danışman-personel iş rolü koordinasyonunun kapsamı ve gerekli uzmanlık bilgisi türü açısından farklılaştırılmışlardır (Amatea ve Clark, 2005). Farklı bir çalışmada ise 346 ilköğretim okulundan araştırmaya katılan müdürler, üç temel alanda bakış açılarını paylaşarak öğrencilerin ruh sağlığı ihtiyaçlarını karşılamadaki zorluklar, ne tür mesleki gelişim istedikleri ve şu anda okullarında etkin olan etkili uygulama türleri ile ilgili sorunlara değinmişlerdir (Frabutt and Speech, 2012). Bir çalışmada ise okul öncesi dönem ele alınmış ve bu konuda elde edilen bulgular, psikolojik danışmanların okul öncesi dönem öğrencilerine yönelik yapacakları psikolojik danışma bakımından gerekli eğitimleri olmadığını düşündürmektedir (Aliyev vd., 2012). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin algılanma düzeylerine ilişkin yapılan bir çalışmada müdür, uzman ve öğretmenler bakımından önemli düzeyde algılama farklılıkları görülmektedir (Kepçeoğlu, 1984). Özdemir (1991) tarafından yapılan farklı bir çalışmada ise öğrenci, öğretmen, psikolojik danışman ve yöneticilerin PDR hizmetlerinden beklentilerinin özlük durumları bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır. Araştırma sonuçları, küçük yaştaki yöneticilerin, büyük yaştakilere; rehberlik alanındaki hizmet içi eğitimlere katılan yöneticilerin, katılmayanlara göre PDR hizmetlerine ilişkin beklenti düzeylerinin daha yüksek bulunduğu sonucunu göstermektedir (Tuzcuoğlu, 1995).

Alan yazın irdelendiğinde okul müdürlerinin PDR servisine bakış açılarının her zaman olumsuz olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda yapılmış bir çalışmada, ortaöğretimde görev yapan müdürlerin belirttiklerine göre PDR hizmetleri ve psikolojik danışman sayısı öğrenci sorunlarını çözmek için yetersiz kalmış ancak PDR hizmetlerinin okul yönetiminin öğrencileri tanımada yardımcı olması göz önünde tutularak psikolojik danışma ve rehberlik birimleri tarafından uygulanan hizmetlere ilişkin görüşlerin büyük ölçüde olumlu ve başarılı olduğu vurgulanmıştır (Azimli ve Akacan, 2017). PDR hizmetleri okul müdürleri ve öğretmenler tarafından öğrencilerin sorunlarını çözen bir hizmet birimi olarak algılanmakta ancak öğrencilerin yönlendirilmesi sürecinde sorunları

çözmek için sağlanan hizmetlerin bazen yetersiz ve zaman zaman başarısız kaldığı düşünülmektedir. Bu bulgu yapılan benzer araştırmaların sonuçları ile uyumludur (Akgün, 2010 ve Karaküçük, 2010).

Genel olarak, okul rehberlik görevleri hakkında yanlış anlamalar mevcuttur. Örneğin, okul psikolojik danışmanları yerleşik uygulamalara, geleneklere veya geleneksel rollere dayalı danışmanlık dışı görevler sınav koordinasyonu, çizeleme, okul disiplini ve idari görevler atanabilir (Anderson, 2002). İkincisi, müdürler genellikle okul danışmanlarını okul verimliliğini desteklemek için sınıf programları veya kayıt görevleri gibi ödevler veya büyük görevleri hızlı bir şekilde yerine getirmeleri için onları uygunsuz davranışlara yönlendirir (Lambie ve Williamson, 2004). Sonuç olarak, okul psikolojik danışmanı öz yeterliği, rehberlik dışı görevleri yerine getirmesinden olumsuz etkilenmektedir (Jellison, 2013). Farklı bir araştırmada da mevcut okulda daha önce çalışmış olan rehber öğretmen / psikolojik danışmanların olumsuz imajının okul müdürlerinin sözkonusu mesleğe olumsuz bakış açısı geliştirmede etkili olduğu bildirilmiştir (Kurnaz ve Bozkurt, 2022). Bu bakımdan PDR hizmetlerinin biraz da olsa bireysel çabayla ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Ancak alan yazında yapılan çalışmalar ele alındığında okul müdürlerinin psikolojik danışma ve rehberlik servislerine yönelik düşüncelerinin genel olarak olumlu olduğunu söylemek mümkündür (Gündüz, İnandı ve Tunç, 2014; Yalçın, Yılmaz ve Karakaya, 2018).

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Okul müdürleri, okulundaki öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarının desteklenmesinde mevcut eksikliklerin ele alınmasında, öğretmenlerin işten ayrılma davranışından önceki tutumlarını ve duygularını etkilemek için önemli bir mekanizmaya sahiptir. Bu bakımdan, öğretmenin psikolojik ihtiyaçlarının ele alınması çok boyutlu olarak düşünülmelidir – tek başına hiçbir boyut (bireysel, kişilerarası veya örgütsel) tek başına yeterli olmayacaktır (Ford vd., 2019). Okullardaki PDR uygulamaları, veli - öğretmen - müdür üçlüsünü içeren bir grup çalışmasını doğurduğu (Bengisoy, 2017) göz önünde tutulursa tek bir boyutta yapılan iyileştirici müdahale PDR hizmetlerinin etkinliği için yeterli olmadığı görülecektir. Okul psikolojik danışmanları, okullarda benzersiz ve çok yönlü bir role sahiptir ve çeşitli paydaşlarla çalışmalıdır. Bu nedenle, diğer eğitim çalışanlarının okul psikolojik danışmanlarının rollerine ilişkin bakış açılarını araştırmak ve anlamak önemlidir. Ülkemizde geleneksel rehberlik model uygulamaları anlayışında öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma uygulamalarını algılama biçimlerinin hatalı olduğu ve sahip oldukları mesleğin gerektirdiklerini özümsemedikleri görülmektedir. Bu durumda rehber öğretmen / psikolojik danışmanların görevlerine olan inançlarını ve görevlerini yerine getirme isteklerini sekteye uğratmaktadır (Nazlı, 2007). Okul müdürlerinin (N = 21), öğretmenlerin (N = 86) ve okul psikolojik danışmanlarının (N= 81) -katılımcıları Victoria, Avustralya'daki Katolik, bağımsız ve devlet ilk ve ortaokullarından katılanlar oluşturmuştur- rolü olması gerektiğine inandıkları konusunda yapılan bir çalışmadan elde edilen sonuçlar, okul psikologlarının rolüne ilişkin bakış açıları bakımından üç grup arasında hem benzerlikler hem de farklılıklar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmadaki üç grup; okul rehber öğretmen / psikolojik danışmanın okulla ilgili konularda araştırma yapması, ilgili araştırmalarda güncel olması, psikolojik değerlendirme yapması, iç görü kazandırması gereken öğrencilere danışmanlık yapması, öğrenciler için grup programları düzenlemesi, atölye çalışmaları düzenlemesi, öğrencilerin refahı konularında öğretmenlere bilgi vermesi ve ilköğretim öğrencilerinin ebeveynlerini, çocuklarının danışmanlığa katılımı konusunda bilgilendirmesi konuları ele alınmıştır. Ancak, sözkonusu üç grup, okul psikologlarının rolünün bazı yönleriyle ilgili bakış açılarında farklılıklar göstermiştir (Thielking ve Jimerson, 2006). Bu bakımdan veli -öğretmen- müdür faktörünün yanı sıra rehber öğretmen / psikolojik danışmanın da bireysel çabaları çok önemli ve etkili olacaktır. Farklı bir araştırmadan elde edilen bulgular, psikolojik danışmanların kendi çabaları ve danışman hazırlık programları aracılığıyla psikolojik danışman liderlik becerilerinin ve rol beklentilerinin daha bilinçli bir şekilde geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Amatea ve Clark, 2005). Ayrıca okul personelinin ve öğrencilerin psikolojik danışmaya yönelik olumlu algıları da yüksek öz-yeterliklerinde rol oynamış, bu da danışmanlar ve okul personeli arasında daha iyi işbirliği ve işbirliği ile sonuçlanmıştır (Atici, 2014).

Okul türü ve öğretmenler bakımından ele alındığında farklı durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda ilköğretim PDR hizmetlerinde de bir takım sorunlar görülmektedir. Bir araştırmada ilköğretimde görev yapan rehber öğretmen / psikolojik danışmanların, okul müdürlerinden destek alamaması öğrenci sayısında fazlalık, öğretmen işbirliğindeki sorunlar, kendi okulu dışındaki okullara görevlendirmeler, yetersiz hizmet içi eğitimler, fiziksel koşullar ve donanımın eksikliği gibi alanlarda oluşan sorunlara dikkat çekilmiştir (Can, 2010). Bir araştırmada ise ilk ve orta öğretimdeki idareci ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine bakış açıları ele alınmıştır. İlköğretimde görev yapan müdürlerin, PDR servisinin okulda sürekli etkin olması gereken bir birim olması ve problemlerin aşırıya gitmeden çözülmesi gerektiğini savunurlarken ortaokul müdürlerinin ifadelerinde böyle bir bulguya rastlanmamıştır (Özabacı, Sakarya ve Doğan, 2008). Farklı bir araştırmada da ilköğretim öğretmenlerinin, lisede görev yapanlara göre sınıf rehberlik etkinliklerini yapmaktan daha çok hoşlandıkları görülmüştür (Siyez, Kaya ve Uz Baş, 2012). Diğer bir çalışmada ilköğretimde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin hem psikolojik danışma ve rehberlik anlayış

düzeylerinin hem de psikolojik danışma ve rehberliğe yönelik tutum düzeylerinin ortaöğretimde çalışanlardan daha yüksek olduğu da saptanmıştır (Demir ve Can, 2015).

Son yıllarda okul rehber öğretmen / psikolojik danışman rolleri toplumsal eğilimlere yanıt olarak hızla ve önemli ölçüde değiştiğinden, hakkında uzun süredir endişe duyulmaktadır. Bu durum, rollerinin farklı ve yanlış anlaşılmasına neden olmuştur. Bir araştırmada, okul danışmanlarının liderlik rollerine terfi ettirilmesi gerektiği savunulmuş ve liderlik statüsü arayan okul danışmanları olmaları şeklinde tavsiyelerde bulunulmuştur. Ayrıca, marjinalleştirilmiş öğrenciler için stratejik koruyuculuğun ve müdürlerle yapılan amaçlı işbirliklerinin okul danışmanlarının etkinliğini arttırmanın ayrılmaz bir parçası olduğu açıklanmıştır. Okul danışmanlarının, özellikle mesleki gelişim (örn. hizmet içi, uzaktan eğitim, sürekli eğitim kursları) yoluyla önemli liderlik becerilerini geliştirebilecekleri yollara ilişkin öneriler sunulmaktadır (Wingfield, Reese ve West-Olatunji, 2010). Bu bakımdan müdürler, öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını destekleyen okul çalışma koşullarını ele almak için öğretmenlerle hem birebir hem de toplu olarak çalışmayı hedeflemelidirler. Rehber öğretmen / psikolojik danışmanların okullarda verdikleri hizmetlerin yerine getirilmesi sürecinde okul idaresi ile işbirliği içinde olmaları ve verdikleri hizmetlerin daha iyi olması yönünde çabalamaları gerekir. Ancak çoğu zaman beklenen bu durum her zaman gerçekleşmeyebilir ve sözkonusu süreçteki okullarda rehberlik hizmetlerine yönelik iş akışı sekteye uğrayabilir. Başka bir deyişle okul idarecileri ile rehber öğretmen / psikolojik danışman arasındaki uyum ve işbirliği her zaman sağlanamayabilir. Bu konuda alan yazında yapılmış olan araştırmalarda her iki tarafın işbirliğine yönelik yüklendikleri roller ve görevlerin neler olduğu ile ilgili bulgular bulunmaktadır (Karataş ve Polat, 2013). Ancak yapılan bir araştırmada, okul müdürleri okul rehber öğretmen / psikolojik danışmanlarının statü ve rol bakımından diğerlerinden ayrıcalıklı olduğunu savunmuşlardır. Bu bakımdan okul müdürlerinin alanında uzman okul rehber öğretmen / psikolojik danışmanlarını önemseyerek gerekli bir eleman olduklarını bildirmişlerdir (Karataş ve Kaya, 2015). Bu durum okul müdürlerinin rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara bakış açılarında farklılıklar olduğunun bir kanıtıdır.

Ülkemizde PDR' nin başlı başına profesyonelce yapılan bir hizmet birimi olduğunun kabulü konusunda ciddi tereddütler bulunmaktadır. Bu nedenle uygulaması ve hizmetlerin hayata geçirilmesi konusunda ciddi aksaklıklar olduğu, beklenenin altında kaldığı ve PDR'nin toplumumuza yabancı olduğu düşüncesi nedeniyle önemli ölçüde bilimsel yaklaşım ve modern yaklaşımların benimsenmesi hususunda önemli sorunlar vardır (Karaca ve İkiz, 2010). Bu nedenle rehber öğretmen / psikolojik danışmanlar için rol karmaşası ile mücadele, okullarda devam eden bir sorun gibi görünmektedir. Rehber öğretmen / psikolojik danışmanlar rolüne ilişkin eski anlayışın ötesine geçme çabasıyla rehber öğretmen ve okul psikolojik danışmanı rolünü benimsemeli, okul psikolojik danışmanlarının mevcut uygulamaları yeni veya eski modele uygun olmalıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada alan yazın taraması yapılarak ilk ve ortaöğretim okullarında görev yapan okul müdürlerinin rehber öğretmen / psikolojik danışmanlar hakkındaki olumlu - olumsuz algılarına yer verilmiştir ve alan yazın ışığında elde edilen bulgular tartışılmıştır. Araştırma derleme niteliğinde olması bakımından daha önce yapılmış araştırmalarla sınırlıdır. Bu bakımdan konu ile ilgili araştırmanın meta analiz çalışması olarak yapılması önerilmektedir. Ayrıca araştırma konusu ile ilgili olarak araştırmacılar ile okul müdürleri ve rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara yönelik de önerilerde bulunulmuştur.

4.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Makro boyutta bir çalışma yapmak amacıyla ülke genelindeki her bir okul müdürü ve rehber öğretmen / psikolojik danışmanlara ulaşılarak düşüncelerinin alınması ve böylelikle çok büyük bir çapta veri elde edilmesi sonucu daha net ve kesin bilgilere ulaşılabileceği önerilmektedir.
2. Yukarıda öneri maddesine ek olarak elde edilen bilgilerin niceliksel hesaplamalarının yapılması ve sözkonusu durumun daha net ortaya konulması önerilmektedir.

4.2. Okul Müdürlerine Yönelik Öneriler

1. Yayımlanan PDR yönetmeliği doğrultusunda rehber öğretmen / psikolojik danışmanların görev sınırlarını aşacak farklı görevlendirmeler yapmamaları,
2. Okul personelinin, velilerin ve öğrencilerin PDR hizmetleri konusunda bilgilendirilmesine ve bu konuda gerekli hassasiyetin gösterilmesine ön ayak olmaları,
3. Eğitim - öğretim sürecinin her aşamasında okul müdürlerinin rehber öğretmen / psikolojik danışmanlarla sıkı iş birliğine girmesi, okul ve öğrencilerle ilgili PDR hizmetlerini olumlu olarak etkileyecek bilgi alış verişinin yapılması ve gerekli hizmet akışının desteklenmesi önerilmektedir.

4.3. Rehber Öğretmen / Psikolojik Danışmanlara Yönelik Öneriler

1. Öncelikli olarak bir rehber öğretmen / psikolojik danışmanın “değişim kişinin kendisinden başlar” ilkesinden yola çıkarak olumsuz önyargılara maruz kalmaması bakımından kendini çok iyi yetiştirmesi, geliştirmesi ve seminer, kurs vb. etkinliklere katılarak süreç içerisinde değişen ve gelişen bilgi akışını çok iyi takip etmesi gerekir.
2. Rehber öğretmen / psikolojik danışman ülkemizde tam olarak oturmamış bir meslek grubudur ve bu bakımdan görevleri ve sınırları bakımından ilgili yönetmelikte sık sık kavram değişikliklerine gidilmektedir. Bu bakımdan bir rehber öğretmen / psikolojik danışmanın sözkonusu yönetmelikleri, özlük haklarını çok iyi bilmesi ve gerekirse bu konuda belirli sınırlar içerisinde haklarını savunması gerekmektedir. Bu durum hem bireysel hem de mesleki saygı oluşması bakımından gereklidir.
3. Bir rehber öğretmen / psikolojik danışmanın ilgili yönetmelikte belirlenmiş görevlerini tam olarak yerine getirmesi, PDR servisini okul personeli, veli ve öğrencilere çok iyi tanıtması ve görev yaptığı okulda belirli bir sistemi kurması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Akay, S., Türk, F., Mercan, Ö. & Urtekin, F. (2019). “Psikolojik Danışmanların Bakış Açısından Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin İncelenmesi”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(3): 891-918.
2. Akgün, E. (2010). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bakış Açısıyla Anasınıflarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi”, İlköğretim Online, 9(2): 474-482.
3. Aliyev, R., Erguner-Tekinalp, B., Ulker, R., & Shine-Edizer, F. (2012). “The Perceptions of School Counselors and Principals Towards New Psychological Counseling and Guidance Services in Early Childhood Education in Turkey”, Educational Sciences: Theory and Practice, 12(4): 3083-3098.
4. Altıntaş, E. (2009). “Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik” (Ed. Gürhan Can), Psikolojik Danışma ve Rehberlik, ss.1-27, Pegem Akademi, Ankara.
5. Amatea, E. S., & Clark, M. A. (2005). “Changing Schools, Changing Counselors: A Qualitative Study of School Administrators' Conceptions of the School Counselor Role”, Professional School Counseling, 9(1): 2156759X0500900101.
6. Anderson, K. (2002). “A Response to Common Themes in School Counseling”, Professional School Counseling, 5(5): 315-322.
7. Arşit, M.H. (2019). Özel Eğitim Okulları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Görev Yapan Rehberlik Öğretmenlerinin Özel Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Özyeterliliklerinin İncelenmesi. Biruni Üniversitesi, İstanbul.
8. Atici, M. (2014). “Examination of School Counselors' Activities: From the Perspectives of Counselor Efficacy and Collaboration with School Staff”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(6): 2107-2120.
9. Azimli, Ö. & Akacan, B. (2017). “Ortaöğretim Kademesinde Görevli Okul Yöneticilerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerine İlişkin Algı ve Görüşleri”, Electronic Turkish Studies, 12(29): 129-150.
10. Bakırcıoğlu, R. (2003). İlköğretim, Ortaöğretim ve Yüksek Öğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (6. baskı), Anı Yayıncılık, Ankara.
11. Bengisoy, B. A. A. (2017). “Rehber Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri”, Curr Res Educ, 3(3): 129-141.
12. Can, E. (2010). İlköğretim okullarında görevli rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların incelenmesi. 9th Ulusal sınıf öğretmenliği eğitimi sempozyumu bildiri kitabı 20-22 Mayıs 2010 içinde.(s. 911-917). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
13. Ceyhan, E. (2000). “Mesleki Sorun Düzeyleri Farklı Okul Rehberlik Öğretmenlerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(13): 45-55.
14. Chandler, J. W., Burnham, J. J., Riechel, M. E. K., Dahir, C. A., Stone, C. B., Oliver, D. F., ... & Bledsoe, K. G. (2018). “Assessing the Counseling and Non-Counseling Roles of School Counselors”, Journal of School Counseling, 16(7): n7.

15. Collie, R. J., Granziera, H., & Martin, A. J. (2018). "Teachers' Perceived Autonomy Support and Adaptability: An Investigation Employing the Job Demands-Resources Model as Relevant to Workplace Exhaustion", *Disengagement, and Commitment, Teaching and Teacher Education*, 74: 125-136.
16. Demir, M. ve Can. G. (2015). Sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik anlayışları ile psikolojik danışma ve rehberliğe yönelik tutumları. *Eğitim ve Bilim*,40(179), 307-322.
17. Doğan, S. (2001). "Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Nasıl Yapılandırılabilir?", VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, ODTÜ Eğitim Fakültesi, Ankara.
18. Erdur-Baker, Ö. ve Çetinkaya, E. (2007). "Etik: Davranışta Kırılma Noktası" (Eds. Özyürek, R., F. Korkut Owen ve D. Owen), *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Meslekleşme Sürecinde İlerlemeler*, ss. 163-182, Nobel Yayın, Ankara.
19. Erkan, S. (2003). *Rehberlik nedir?* (Ed. Y. Kuzgun), İlköğretimde Rehberlik, Nobel Yayın, Ankara.
20. Ford, T. G., Olsen, J., Khojasteh, J., Ware, J., & Urick, A. (2019). "The Effects of Leader Support for Teacher Psychological Needs on Teacher Burnout", *Commitment, and Intent to Leave. Journal of Educational Administration*, 57(6): 615-634.
21. Frabutt, J. M. & Speech, G. (2012). "Principals' Perspectives on School Mental Health and Wellness in US Catholic Elementary Schools", *School Mental Health*, 4(3): 155-169.
22. Gündüz, B., İnandı, Y. & Tunç, B. (2014). "Okul Yöneticilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri", *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2): 19-34.
23. Hatunoğlu, A. & Hatunoğlu, Y. (2006). "Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1): 333-338.
24. Işıkgöz, M. (2017). "Okul Yöneticilerinin Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Kayseri İli Örneği)", *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7 (2/1): 1-10.
25. Jellison, V. D. (2013). "High School Counselors' Perceived Self-Efficacy and Relationships with Actual and Preferred Job Activities", *Doctoral dissertation, University of Cincinnati, USA*.
26. Karaca, R. & İkiz, E. (2010). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
27. Karaküçük, S. (2010). "Okul Rehberlik Servislerinin Fiziksel/Mekânsal Koşullarının İncelenmesi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28): 421-440.
28. Karataş, İ. & Polat, M. (2013). "Okul Yöneticilerinin Rehberlik Hizmetlerine Bakış Açılımları Üzerine Okul Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri", *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 105-123.
29. Karatas, K. & Kaya, I. (2015). "An Investigation of the Perceptions of School Administrators Towards the Roles and Duties of School Counselors". *Eurasian Journal of Educational Research*, 61:181-198.
30. Kepçeoğlu, M. (1976). "Okul Danışmanlarının Mesleki Problemleri", *H.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8 (1-2).
31. Kepçeoğlu, M. (1984). *Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme*, H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2 (1): 26-30.
32. Kim, N., & Lambie, G. W. (2018). "Burnout and Implications for Professional School Counselors", *Professional Counselor*, 8(3): 277-294.
33. Kurnaz, Ö. & Bozkurt, E. (2022). "Okul İdaresi ve Öğretmenlerin Psikolojik Danışmanlara Bakış Açılımları", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 11(2): 76-83.
34. Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, ÖSYM Yayınları, Ankara.
35. Lambie, G. W., & Williamson, L. L. (2004). "The Challenge to Change from Guidance Counseling to Professional School Counseling: A Historical Proposition", *Professional School Counseling*, 8(2): 124-131.
36. Meşeci, F., Özcan, N. & Bozdemir, P. (2007). "Öğretmen ve Müdürlerin Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisine Yönelik Algıları". *HAYEF Journal of Education*, 4(1): 157-171.

- 37.Nazlı, S. (2007). Okul Yöneticilerinin Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetini Algılamaları. Eurasian Journal of Educational Research, 26: <https://hdl.handle.net/20.500.12462/5156>.
- 38.Owen, K. F., Owen, W.D & Ballestero, V. (2009). “Counselors and Administrators: The Collaborative Alliance in three Countries”, Eurasian Journal of Educational Research, 36: 23-38.
- 39.Özabacı, N., Sakarya, N. & Doğan, M. (2008). Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(19): 8-22.
- 40.Özaydın, S. , Şahin, S. & Siyez, D. M. (2019). “Liselerde Görev Yapan Öğretmen ve İdarecilerin, Psikolojik Danışmanların Nöbet Tutmasının Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşleri”, Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 9(55): 1179-1211. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/51223/666930>.
- 41.Özdemir, E. (1991). Bazı Değişkenlerin Liselerdeki Öğrenci, Öğretmen, Danışman ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerinin Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- 42.Parmaksız, İ. & Gök, A. (2018). “Okul Psikolojik Danışmanlarının Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaştıkları Güçlükler”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (47): 247-265. Doi: 10.21764/mauefd.359595.
- 43.Pişkin, M. (2006). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını. Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- 44.Resmi G. (2020). “Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”, Resmi Gazete.
- 45.Seçer, İ., Ay, İ., Ceyhun, O. & Yılmaz, B. (2014). rehberlik ve Psikolojik Danışma Alanındaki Araştırma Eğilimleri: Bir İçerik Analizi. Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 5(41): 49-60.
- 46.Siyez, D. M., Kaya, A. & UzBaş A. (2012). Investigating Views of Teacher of Classroom Guidance Programs. Eurasian Journal of Educational Research, 48: 213-230.
- 47.Sürücü, A. & Yavuz, M. (2013). “Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Okul Müdürü-Rehber Öğretmen Etkileşiminin Değerlendirilmesi”, The Journal of Academic Social Science Studies, 6(4). Doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS825>.
- 48.Tagay, Ö. & Çakar, F. S. (2017). “Okullarda Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Okul Psikolojik Danışmanlarının Görüşleri”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(3): 1168-1186.
- 49.Tatlıhoğlu, K. & Uysal, M. M. (2013). “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinin Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Anlayışı Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, International Symposium On Changes And New Trends In Education, 22- 24 Ekim 2013, 98-110, Konya.
- 50.Thielking, M., & Jimerson, S. R. (2006). “Perspectives Regarding the Role of School Psychologists: Perceptions of Teachers, Principals, and School Psychologists in Victoria”, Australia, Journal of Psychologists and Counsellors in Schools, 16(2): 211-223.
- 51.Tuzgöl-Dost, M. & Keklik, İ. (2012). “Alanda Çalışanların Gözünden Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanının Sorunları”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (23): 389-407.
- 52.Yalçın, S., Yılmaz, M. & Karakaya, Y. (2017). “Ortaöğretim Öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerine Bakış Açılarının İncelenmesi”, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 8(26): 277-289.
- 53.Yalçın, S. , Yılmaz, M. & Karakaya, Y. (2018). “Okul Yöneticilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerine İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi”, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(3): 662-675. Doi: 10.17556/erziefd.405142.
- 54.Yeşilyaprak, B. (2013). 21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- 55.Wingfield, R. J., Reese, R. F., & West-Olatunji, C. A. (2010). “Counselors as Leaders in Schools”, Florida Journal of Educational Administration & Policy, 4(1): 114-130.